

„YKSIMIELISYYDEN VOIMA“

Satuin huomaamaan otsikon selaillessani Kotilietä. Vilkaisin ensimmäistä riviä: ”Näinä loka-kuun päivinä kaksikymmentävii- si vuotta sitten...”

Pysähdyin. Näin tekee jokseenkin jokainen minunikäiseni. Kaksikymmentäviisi vuotta sitten...

Luin Kotilieden kirjoituksen. Sen ovat lukeneet ehkä sadattuhannet suomalaiset. Toivottavasti näiden joukossa on myös nuoria, sillä artikkeli on tarkoitettu nuorille. Nuoret eivät tiedä tuosta ajasta mitään, sillä ne, jotka muistavat syksyn 1939 synkeät tapahtumat, ovat vähintään 30-vuotiaita. En pidä sellaisia sanan varsinaisessa mielessä nuorina, jos ei heitä voi vanhainakaan pitää. Ja ne, joilla on selvä omakohtainen elämyspohja 1930-luvun loppupuolen tapahtumissa, alkavat jo olla keski-ikäisiä. Miksi sitten pitäisi tie-

tää tuosta ajasta jotain? Lukemani artikkelin kirjoittaja sanoo syyn, sanoo sen juuri niinkuin jokainen meistä olisi sanonut: ”Tämän päivän nuori polvi ihmettelee sitä lämpöä, jolla me keski-ikäiset muistamme YH:ta. Moni syyttää meitä jopa sodan ihannoimisesta. Sitä me emme suinkaan tee, sillä kokemuksesta tiedämme, että sota on kaikkien inhimillisten kärsimysten summa. Olemme kiitollisia, että saamme edelleen elää rauhassa vapaassa isänmaassamme.”

YH:ta muistelemme — sana sallittakoon — ”lämmöllä” siinä mielessä kuin kirjoittajan otsikko sanoo: yksimielisyyden voima. Mutta samalla noilla kahdella isollakirjaimella, YH, on toinenkin väri, tai miten tuon sanoisi — ne karmaisevat selkäpiitä myöten. Totisesti, ei nurinkurisempaa ajatusta kuin tuo, että me palauttaessamme mieliimme 25:n vuoden, 24:n vuoden, 23:n vuoden takaisia tapahtumia ihannoisimme sotaa. Jokainen meistä ”pelkää” kuolemaa ja takertuu jokaiseen elämisen mahdollisuuteen. Sota on kuolemista. Panin pelkäämiseen lainausmerkit, sillä pelkäämistä on monta astetta. Jo syksyn '39 ajalta voisi kertoa monta pelkäämisen tragediaa, vielä enemmän niistä hetkistä, jolloin kuolema ilmasta, maasta ja vedestä iski kimppuumme. Mutta näyttivät nuo ihmiset pelkonsa tai ei, me voimmekin pahimmassakin tapauksessa vain sääliä heitä. Ja niitä, jotka tahtonsa voimalla tai massaan, yksimielisyyteen, oikeuteensa luottaen seisovat kunnes kaatuivat, me emme koskaan saa unohtaa.

En kuulu sotamuistojen kertojiin. Yhtä mittaa huomaa, kuinka paljon on unohtanut, täytyy kai sanoa ”onnellisesti unohtanut”. Paljon näyttää unohtuneen YH-syöksynkin asioista ja elämyksistä. Hämmästyneenä luin muistiinpanoja, jotka palauttivat ajatukseni tuohon toiseen maailmansodan ensimmäiseen syksyyn, jolloinka hakaristin panssarivoimat vyöryivät itään ja länteen hävittäen kaiken tiel-

(Jatk. siv. 3)

Yksimielisyyden... (Jatk. siv. 1)

leen osuvan. Mutta katsokaamme, miten aivan tavallinen suomalainen mies noissa vaiheissa eli, koki ja miten hän kokemuk- siansa tulkitsi, välittömästi, päivästä päivään, useimmiten yön hetkinä Suomen puolipimeän pääkaupungin hänen ympärillään hiljentyessä. urooppa vuoti verta, kaupungit paloivat, Suomen johtajat neuvottelivat, koettivat löytää ulospääsyä noidankehästä, mutta tavalliset ihmiset kamppailivat lisäksi omien vaikeuksiensa kanssa.

8/10 — — — Tämän päivän päätöslauselma on: Oikeudesta johonkin ei ihminen saa hetkeäkään tinkiä.

jälleen 9/10. — — — Luoja meitä varjelkoon, kaikkia, ja antakoon ennen kaikkea väsyneille ja hermostuneille ihmisille voimaa ajatella järkevasti. — — —

Kiven päivän leikkeleet.

Viimemainittu on kirjoitettu punakynällä. Omasta puolestani muistan vain muist'etti, että tuo Aleksis Kiven päivä oli muita Kiven päiviä merkityksellisempi. Tosiaan, Rautatien Kivi asetettiin silloin paikalleen, paljastettiin. Muistan olleeni todistamassa tapahtumaa, muistan senkin, että olin kaksi, kolme vuotta aikaisemmin ”tutustunut” patsaaseen sen syntymä- vaiheessa, jolloin ensimmäisen ja ainoan kerran olin erään toveriseurueen mukana päätnyt Väinö Aaltosen Kulosaaren-kotiin ja ateljeeriin, jossa kipsinen Aleksis juhlavana, massiivisena kohosi kohti korkeaa kattoa. Ja sitten, 10. lokakuuta 1939, Suomen ensimmäinen suomenkielinen kansalliskirjallija nostettiin jalustalle murehtivan, huolestuneen Suomen pääkaupungin keskustaan...

14. 10. — — — Mutta ystävät, kanssaihmiset ovat hermostuneita, hysteerisiä eivätkä kykene millään elämään niin, etteivät ajan aallot tarpeettomasti heitä huuhtelisi. Meillä on oikeus puolellamme ja tällä hetkellä kansa yksimielisenä ja järkkymättömänä aseissa —

me nostomiehet vain vielä varromme — me voitamme ase- in, jollemme muuten voita. Se voi maksaa monen meistä hengen ja tuhota monen yksilön tulevaisuuden, mutta kansan tulevaisuudelle se raivaa tien — tuleville polville, jos kohta se meidän monen kohdalla silloin jääkin jatkamatta. Mutta mitä meistä — — —

Minä uskon vielä aseetto- maan ratkaisuun ja tällä hetkellä sitä uskoa tarvitsee moni minua lähellä oleva, joka ennen aikaa on joutunut sodan synkkien mielikuvien val- taan. — — —

Rivimiehen mielialoja, syviä rivejä edustavia. Ei kaivanne kommentteja!

18/10 -39 illalla. — Kirkkaa- na auringonpaisteisena hohti tämä päivä, kun yöpäivystyk- sen uuvuttamana ja aamu-uni- sena auoin silmiäni. Pihan kivi- muurit loistivat valkeina, tai- vas oli sininen ja valkeata muuria vasten huojui jokin tumma varjo, kuin hulmuavan lipun... Liput hulmuivatkin koko päivän kaikkialla niin täällä kuin muuallakin pohjo- lassa — valtioittemme päämie- het kokoontuivat tänään Tuk- holmassa yhteiseen neuvonpi- toon.

Rohkaiseva päivä!

”Jumala ompe linnamme” kajahti illalla Suurtorilta, monien aikaisempienkin historial- listen tapahtumien näyttämöl- lä. Radio kaiutti sen ympäri maan ja yli lahdan. — — —

19/10 illalla. — — — Helsin- ki on pimeänä. Keskiyön pi- meänä klo 20 illalla! Ja kau- pungin valojen mukana on sammunut paljon muuta.

Muistamme: toivo ja epätoi- vo vuorottelivat. Yhtenä iltana soi isien virsi, seuraavana sam- mutettiin maalliset valot. Opti- mistikin, nuorikin ihminen siinä hätkähti. Olihan Puolakin jo ikäänkuin poispyyhkäisty ”rau- hantahdon” nimissä. Mihin saat- toi uskoa.

20/10 — — — Paasikivi ja Tanner?? — ehkä hyväkin ”pis- to” — lähtivät taas Moskovaa kohden, neuvottelemaan — poliittisuontoisista kysymyk- sistä, kuten vihdoin ilmoitetti- in. Puolueettomuudesta ei tingitä — — —

22/10 — Kaunis, herttainen ja rauhallinen sunnuntaipäivä. Myöhäissyksyn maalauksellisen värikkäät rantametsiköt, — —. Ratkaisun hetket ovat edessä — poikas valveil on! Suota- koon meidän palata, jos me lähtemään joudumme, omiem- me luo!

Monenmoisia näyttävät arve- lut olleen. Kun ei sanota mitään, sanotaan kohta — vaikka mitä. Tuutuahan tämä on ”Puolueetto- muudesta ei tingitä”, mitähän se oli? Muisti ei ota. Mahdoim- me olettaa, että meidät vaadit- taisiin yhteisrintamaan. Mutta ketä vastaan. Venäjällä ja Sak- salla oli hyökkäämättömyyssopi- mus, vai eikö ollut? Aavistimme kai jok'ikinen, että Suomen maaperää haluttiin käyttää hy- väksi. Tuskin kahtakymmentä- kahta vuotta oli Suomi ollut riippumaton valtakunta, mutta silti tuntui mahdottomalta aja- tuskin, että sen alueen käytöstä päätettäisi kukaan toinen.

23/10 — Vielä rauhan päiviä. rauhan onnentäyteisiä hiljaisia iltoja, voi ku(i)n meille niitä suotais', emmeköhän tämän jännityksen jälkeen jo osaisi niistä iloitakin.

Käsi sydämelle, hyvä lukija: olemmeko osanneet iloita rau- hantäyteisistä hiljaisista illoista? Mitä kaikkea mahtuikaan tuon jälkeen mm. jokaisen suomalai- sen ihmisen elämään, kuinka monta kertaa itse kukin meistä ehti ajatella, että kun kerran tulee rauha, niin totisesti osaan olla kiitollinen vähästä.

Käsi sydämelle!

P a n u